

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	2	1	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Sem.
(2122)

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES (In all Mediums)

Paper : Evolution of Warfare in India

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :— (i) Attempt **five** questions.

(ii) Question No. 1 is compulsory and carries **20** marks
(2 marks each).

(iii) Attempt **one** question each from Units I-IV.

1. Attempt any **ten** of the following :

- (1) Write a short note on Kutayudha.
- (2) Who was King Ambhi ?
- (3) Write a short note on Companion Cavalry.
- (4) Write a short note on Mandala Theory.
- (5) Write any two reasons for Babar's victory in the first Battle of Panipat.
- (6) Who was Daulat Khan Lodi ?
- (7) Who was Raja Jai Chand ?

- (8) Write any two reasons for Mohammad Gauri's victory in the Second Battle of Tarain.
- (9) Who was the last Peshwa of Maratha Empire ?
- (10) Write a short note on Battle of Partapgarh.
- (11) Write a short note on Bahmani Sultanate.
- (12) What do you know about Kohinoor ?
- (13) Write a short note on Treaty of Amritsar 1809.
- (14) Who was Governor General during the Second Anglo Sikh War ?
- (15) Write a short note on Eden Commission. 10×2=20

UNIT—I

2. Write a detailed note on Kautliya's philosophy of warfare and how relevant Kautilya Arthasastra is in today's warfare. 12½
3. Write a detailed note on Battle of Hydaspas with the help of sketch. 12½

UNIT—II

4. Give in detail about the tactics and battle plans of Babur in the first Battle of Panipat (1526 A.D.) with the help of a sketch. 12½
5. Describe the battle formation adopted by Turk and Rajput armies for the Battle of Tarain in 1192 A.D., and reasons of Mohammad Gauri's victory in the battle. 12½

UNIT—III

6. Explain the Battle of Talikota with the help of clean diagram. 12½
7. Discuss in detail the military organization and Guerilla warfare techniques of the Marathas under Shivaji. 12½

UNIT—IV

8. Give a detailed account of the pattern of warfare of the Sikh army under Maharaja Ranjit Singh. 12½
9. Explain the events leading to Second Anglo-Sikh War with special reference to the Battle of Chillianwala in 1849 A.D. 12½

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (i) पाँच प्रश्नों को हल करें।

(ii) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है और इसके 20 अंक हैं (प्रत्येक 2 अंक का है।)

(iii) प्रत्येक यूनिट I-IV में से एक प्रश्न का उत्तर दीजिए।

1. निम्नलिखित में से कोई दस प्रश्न कीजिए :—

(1) कुटायुध पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

(2) राजा अम्भी कौन थे ?

(3) साथी (Companion) घुड़सवार सेना पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

- (4) मंडला सिद्धांत पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- (5) पानीपत के प्रथम युद्ध में बाबर की जीत के कोई दो कारण लिखिए।
- (6) दौलत खान लोदी कौन थे ?
- (7) राजा जयचंद कौन थे ?
- (8) तराइन के दूसरे युद्ध में मोहम्मद गौरी की जीत के कोई दो कारण लिखिए।
- (9) मराठा साम्राज्य का अंतिम पेशवा कौन था ?
- (10) प्रतापगढ़ के युद्ध पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- (11) बहमनी सल्तनत पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- (12) आप कोहिनूर के बारे में क्या जानते हैं ?
- (13) अमृतसर 1809 की संधि पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- (14) द्वितीय एंग्लो सिख युद्ध के दौरान गवर्नर जनरल कौन था ?
- (15) ईडन कमीशन पर एक संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए। $10 \times 2 = 20$

यूनिट—I

2. युद्ध पर कौटिल्य के दर्शन और आज के युद्ध में कौटिल्य अर्थशास्त्र को कैसे प्रासंगिक बनाते हैं, इस पर विस्तृत टिप्पणी लिखिए। $12\frac{1}{2}$
3. स्केच की सहायता से हाइडाबाद की विस्तृत टिप्पणी लिखिए। $12\frac{1}{2}$

यूनिट—II

4. पानीपत के प्रथम युद्ध (1526 ई.) में बाबर की रणनीति और युद्ध योजनाओं के बारे में एक स्केच की सहायता से विवरण दें। $12\frac{1}{2}$
5. 1192 ई. में तराइन की लड़ाई के लिए तुर्क और राजपूत सेनाओं द्वारा अपनाई गई युद्ध संरचना और युद्ध में मोहम्मद गौरी की जीत के कारणों का वर्णन करें। $12\frac{1}{2}$

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਤਾਲਿਕੋਟਾ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸੁਚੱਤ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਸਮਝਾਓ। 12½
7. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਰਾਠਿਆਂ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਗੁਰਿਲਾ ਯੁੱਧ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12½

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੈਨਾ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰੁਤ ਵਿਵਰਣ ਦਿਓ। 12½
9. 1849 ਈ. ਤੋਂ ਚਿਲਿਯਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਏਂਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12½

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (i) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(ii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ (ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।)

(iii) ਯੂਨਿਟ I-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(1) ਕੁਟਾਯੂਧ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(2) ਰਾਜਾ ਅੰਬੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

(3) ਸਾਥੀ (Companion) ਕੈਵਲਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(4) ਮੰਡਲਾ ਥਿਊਰੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

- (5) ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।
- (6) ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਕੌਣ ਸੀ ?
- (7) ਰਾਜਾ ਜੈ ਚੰਦ ਕੌਣ ਸੀ ?
- (8) ਤਰੈਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।
- (9) ਮਰਾਠਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੇਸ਼ਵਾ ਕੌਣ ਸੀ ?
- (10) ਪ੍ਰਤਾਪਗੜ੍ਹ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- (11) ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਬਾਹਮਣੀ ਸਲਤਨਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (12) ਤੁਸੀਂ ਕੋਹੀਨੂਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?
- (13) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 1809 ਦੀ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- (14) ਦੂਜੀ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਕੌਣ ਸੀ ?
- (15) ਈਡਨ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 10×2=20

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਕੋਟਿਲਿਆ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੋਟਿਲਯ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਕਿੰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 12½
3. ਸਕੈਚ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹਾਈਡਾਸਪਾਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 12½

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ (1526 ਈ.) ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਕੈਚ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦਿਓ। 12½
5. ਤਰੈਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ-1192 ਈ. ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਦਿਓ। 12½

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਾਫ਼ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤਾਲੀਕੋਟਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
12½
7. ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਰਾਠਿਆਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਤਕਨੀਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
12½

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵੇਰਵਾ ਦਿਓ।
12½
9. 1849 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਲਿਆਂਵਾਲਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਐਂਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
12½